

Giacomo Gambetti kritikus, évekig a velencei filmfesztivál igazgatója, korábban lapunk római tudósítója, néhány hónapja „Pro Cultura Hungariae” kitüntetésben részesült; a díjat római nagykövetünk, Szörényi László adta át a Római Magyar Akadémián, egy magyar filmtörténeti sorozat első előadásán, a Valahol Európában vetítése előtt.

– *Mióta érdekli a magyar film?*

– Filmművészettel, filmkritikával nagyon fiatalon, rögtön a háború után kezdtem foglalkozni, természetesen akkoriban az olasz film, a neorealizmus érdekelt. Hamarosan sikerült megismerkednem a filmtörténettel, a némafilmmel (az olasz, az orosz-szovjet, az amerikai, a francia némafilmmel). Volt egy filmklub-mozgalmunk. Ott vetítették a régmúlt és a közelmúlt filmjeit. Nagyon érdekes volt ott látni mindazt, amit nem láthattunk a háború alatt. A magyar filmről nem hallottam, amíg egy nemzetközi fesztiválon, Velencében nem szerepelt az *Emberek a havason*. A háború után nem sokkal pedig láttam Radványi remekét, a *Valahol Európában*t. Balázs Béla munkáit épp ekkoriban ismertem meg, a *Valahol Európában* megragadott, mivel rajta volt Balázs Béla neve is, és mert eléggé emlékeztetett a némafilmre: a képek szuggesztivitása, a plánok, a képszerkesztés, az arcok, és az, hogy kevés a dialógus. Amikor Rómába jöttem és a hatvanas években a RAI-nál kezdtem dolgozni, filmműsorok szerkesztőjeként, észrevettem, hogy bizonyos országok művei teljesen hiányoznak a kínálatból. Voltak olasz és amerikai filmek, és néhány – nagyon kevés – francia, angol. A világ háromnegyed része hiányzott. (Meg kell mondanom, hogy a helyzet ma sem sokkal jobb.) Akkor kezdtem ismerkedni, már csak kíváncsiságból is, más országok filmjeivel, cikkeket, folyóiratokat olvastam. Egy fesztiválról szóló tudósításban találkoztam például először Wajda és Jancsó nevével. Szerkesztettem az olasz televízióban egy sorozatot azokból a filmekből, melyek sosem mentek a mozikban, többek között magyar filmekből is. Kapcsolatokat alakítottam ki a Film Polskival és a Hungarofilmel. 1968 óta minden évben részt vettem a magyar filmszemlén, Budapesten vagy Pécsen. Megismertem a rendezőket, a producereket, a kritikusokat, a környezetet is kissé. Elkezdtem kicsit érteni és ismerni, szeretni ezt a filmművészetet és alkotóit.

Készítettem nemrég egy televíziós sorozatot, negyvenhárom részből állt, 1993 nyarán sugározták. Alapötlete: utazás az ismeretlen filmek birodalmába (a legalábbis Olaszországban ismeretlen filmekébe, melyeket érdemes lenne megismerni). Több mint száz országról volt szó. Néhány adattal kezdtük, például azzal, hogy hány filmet gyártottak eddig, és abból mi, itt Olaszországban hányat ismerünk. Természetesen a magyar film is kapott egy teljes fejezetet.

– *Szólna néhány szót az Immagini dell’Ungheria (Magyarországi képek) című sorozatról?*

– Az én ötletem volt, hogy az olasz iskolatelevízió készítsen egy nyolc dokumentumfilmből álló sorozatot – koprodukcióban a Magyar Televízióval – a mai Magyarországról, különböző szempontokból. Megemlítettünk néhány témát, mely érdekelne bennünket, és néhány film- és tv-rendező, akivel szívesen dolgoznánk együtt. Végül megegyeztünk, mi hárman, az olasz tv, a magyar tv és a rendező abban, hogy ki melyik témát filmesíti meg. A rendezők teljes szabadságban dolgoztak, és született nyolc, szerintem nagyon szép, nagyon érdekes film: mindegyik a rendezőre jellemző stílusban. Nem „csak” dokumentumfilmek, nem „melléktermékek”, hanem Jancsó, Gaál, Schiffer és mások kézjegyét magukon viselő „szerzői” filmek. (A sorozat filmjei: András Ferenc: *A bankár és a város*; Balogh Zsolt: *Egy város, egy színház*; Gaál István: *Zene*; Jancsó Miklós: *Faluvégén kurta kocsmá*; Lengyel Zsolt: *Pécs, canvas*; Mészáros Márta: *Magyar nők*; Molnár György: *Kávéházak*; Schiffer Pál: *Kép a képben*.) A sorozatot többször vetítették az olasz televízióban, különböző csatornákon.

– *Miért szereti a magyar filmet?*

– Mindig megragadott a magyar film komolysága, egy alapvonása pedig különösen nagy hatással volt rám: erősen kötődött saját országához, vagy a magyar történelemről vagy a magyar jelenről, a valóságról, az életről szólt. Minden rendező a maga módján, a

maga vérmérséklete szerint. Ki ironikusan, ki metaforikusan, ki realiztikusan, de mindenki valóban – s nemcsak deklaráltan kötődve a hazájához.

Három-négy évvel ezelőttig figyelemmel kísértem a különböző nemzedékek felnövekedését is, azok pályáját például, mások asszisztenseként kezdték, később önálló rendezőkké váltak. A Balázs Béla Stúdióban például különleges teljesítmények születtek. Ez Olaszországban nem létezik: olyan műhely, ahol a fiatalok tapasztalatot cserélnek. Az egyik rendező a másik filmjében operatőr, megint egy másikéban vágó. Így együtt dolgoznak, együtt nőnek fel, azután mindegyik járja a maga útját.

– *Attól tartok, hogy ez ma már nálunk sem létezik.*

– A hatvanas évekről beszéltem. Én figyelemmel kísértem a magyar filmben a nemzedékek felnövekedését és a mentalitás megváltozását is. Az állami dotáció lehetővé tette a kereskedelmi szemponttól való jelentős függetlenséget. Ma nem létezik többé az állami gondoskodás – persze annak hátrányai sem –, minden rendező maga felel a film eladhatóságáért. Ez nagyon súlyos probléma, Olaszországban is, Lengyelországban is, mindenhol. A közönség a világon mindenütt az amerikai filmet részesíti előnyben, a könnyű, a banális, a kommersz amerikai filmet. Olaszországban sok film nem megbukik – egyszerűen el sem jut a moziba! Az amerikai filmnek eleve olyan gazdasági hatalma van, hogy megakadályozza más típusú filmek születését, új lehetőségek keresését. Nincs tér, nincs hely más gondolatok, más törekvések számára. Ez annyira így van, hogy nemrégiben még két olyan jelentős rendezőnek, mint amilyen Antonioni és Fellini, sem sikerült azt a filmet megcsinálnia, amit akart, mert a forgalmazók szerint a közönségnek nem kellett volna. Fellini meghalt anélkül, hogy megcsinálta volna ezt a filmet. Antonioni pedig súlyosan megbetegedett.

– *A magyar filmmel foglalkozó publikációi?*

– Sok cikket írtam, valamint két fontosabb tanulmányt katalógusok számára, melyek az olasz külügyminisztérium által szervezett magyar filmhét alkalmából készültek, az egyik 1987-ben, a másik pár évvel korábban. Most dolgozom egy nagyobb művön, remélem, hogy a jövő évben elkészülök vele.

A cikk közvetlen elérhetőségei:

▶ offline: [Filmvilág folyóirat 1994/07 50-51. old.](#)

▶ online: http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=685

[Kulcsszavak:](#)